

بسته آموزش عمومی بدو خدمت بهداشت حرفه ای

مقدمه :

پس از انقلاب صنعتی، صنعت فن آوری (تکنولوژی) رشدی چشمگیر داشته است، اما بر خلاف بهبود

وضع زندگی، افزایش سطح تولید و راحت تر شدن کارها که ناشی از پیشرفت علمی و فنی

بود، مشکلات و گرفتاریهای بسیاری برای انسان بوجود آمد و سبب شد که انسان معاصر در معرض

خطرات و تهدیدهای بیشماری قرار گیرد که از آن جمله میتوان به بیماریها و حوادث ناشی از کار و

کھولتهای زود هنگام که در اثر شرایط نامناسب کاری ایجاد میشوند، اشاره کرد

پیدایش چنین مشکلات و معضلاتی نیاز شدید و اساسی به فراگیری و رعایت اصول ایمنی و بهداشت کار

را نمایان ساخت و انسان را بران داشت تا در صدد چاره جویی های بنیادین برآید و برای حفظ نیروی

انسانی و تامین تندرستی، ایمنی و بهداشت آن تدابیری بیندیشد و با مسئله به گونه ای علمی و نهادین

برخورد کند. به این ترتیب، نظام علمی نوینی به نام بهداشت حرفه ای رو به تکامل گذاشت. امروز

این علم تمام مسائل گوناگون پزشکی، بهداشتی و ایمنی در هر پیشه (همانند کارگران

، کشاورزان، معلمان، کارمندان، زنان خانه دار و) را در بر میگیرد.

کمیته مشترک سازمان بهداشت جهانی و سازمان بین المللی کار در سال ۱۹۵۳ در ژنو تشکیل شد

و هدفهای بهداشت حرفه ای را چنین ترسیم نمود:

- تامین، حفظ و ارتقای سطح سلامت جسمانی، روانی و اجتماعی کارکنان در هر حرفه ای که هستند.

- پیشگیری از بیماریها و حوادث ناشی از کار

- انتخاب کارگر یا کارمند برای محیط و شغلی که از نظر جسمانی و روانی توانایی انجام آن را دارد و یا بطور اختصار

تطبیق کار با انسان و در صورت عدم امکان، تطبیق انسان با کار

بطور خلاصه برنامه های بهداشت حرفه ای عبارتند از :

- برنامه های مربوط به بهداشت کار که شامل شناخت، بررسی و اندازه گیری عوامل زیان آور موجود

در محیط کار و ارائه طرح های کنترل و بهسازی محیط کار می باشد.

- برنامه های مربوط به معاینات پزشکی کارگران

- برنامه مربوط به حفاظت و ایمنی (البته این برنامه جزو شرح وظایف وزارت کار و امور اجتماعی

می باشد).

- ایجاد امکانات درمانی و کمک های اولیه

- برنامه های مربوط به آموزش بهداشت کارگران

- برنامه های مربوط به تغذیه کارگران

- برنامه مربوط به نوتوان

آموزش عمومی که در ارتباط با واحد بهداشت حرفه ای به نیروهای بدو خدمت ارائه میگردد تحت عناوین ذیل می باشد:

- آشنایی با وضعیت عمومی کارگاهها و کارخانجات محدوده تحت پوشش و ارائه آمارهای موجود

ارائه آمار و اطلاعات مربوط به کارگاهها، کارخانجات محدوده تحت پوشش و تعداد شاغلین و

کارخانجات مشمول تشکیلات بهداشت حرفه ای

- آشنایی با بیماریها، مسمومیت ها، سوانح و حوادث ناشی از کار

بیماریهای ناشی از کار بیماریهایی هستند که بعلت مواجهه با عوامل فیزیکی، شیمیایی، بیولوژیکی یا

سایکولوژی در محیط کار بوجود می آیند و شامل:

- بیماریهای دستگاه تنفسی ناشی از کار

- بیماریهای ریوی ناشی از کار

- بیماریهای ناشی از گازهای محرك

- بیماریهای مواد خفقتان آور

- بیماریهای دستگاه شنوایی ناشی از کار

- بیماریها و حوادث دستگاه بینایی ناشی از کار

- بیماریهای دستگاه عصبی ناشی از کار

- بیماریهای پوستی ناشی از کار

- نحوه صدور مجوز بهداشتی برای واحدهای صنعتی تازه تاسیس:

هر فردیکه بخواهد واحد صنفی ایجاد کند قبل از سپردن هرگونه تعهد یا خرید محل باید جهت اخذ مجوز لازم به اتحادیه صنف مربوطه مراجعه و درخواست کتبی خود را تسلیم نمایند. چرا که اتحادیه ها موظف هستند برای کسانیکه پروانه کسب برای آنها صادر شده، کارت عضویت صادر نمایند که این منوط به رعایت مقررات و ضوابط بهداشتی است که در قالب آئین نامه تاسیسات کارگاه از نظر بهداشت و قوانین و دستورالعمل به کارگاهها ارائه میشود. بواسطه این مجوزها کد کارگاهها اخذ خواهد شد که بهره برداری اقتصادی از محصول تولید شده و ... ممکن خواهد بود.

- آشنایی با مسائل کلی در خصوص آب آشامیدنی (تهیه، توزیع و نمونه برداری) و دفع صحیح فاضلاب

وجود يك منبع آب آشامیدنی پاک، قابل اطمینان به منظور آشامیدن و استفاده های دیگر در هر صنعتی ضرورت دارد. در صورت عدم تامین آب شهری هرصنعتی با توجه به نیاز می بایست آب مصرفی خود را تامین کند در این راستا اقدامات تصفیه باید به اجرا در آید در جاهائیکه برداشت آب از چاه انجام میشود جهت مصارف غیرآشامیدن می بایست نمونه برداری از آب بمنظور بررسی آلودگی میکروبی آب انجام شود.

آلودگی فاضلابها بیشتر به واسطه وجود مواد آلی در آنهاست، مواد آلی موجود در يك لیتر فاضلاب در ۲۰ درجه گرما توسط باکتریها اکسید گردد مبنایی است و آن را مینامند که برای هر صنعت قابل اندازه گیری است.

روشهای آشغالگیری، جذب به طریق اسپری، تصفیه، هوادهی، صافی، تغلیظ، تبخیر، خشک کردن و ... از روشهای تصفیه و دفع فاضلاب است که در هر صنعت قابل ملاحظه و روشهای آن قابل انجام بوده و توصیه میشود.

- آشنایی با نحوه نظارت کلیه موسسات صنعتی (بخش دولتی - خصوصی)

به منظور اجرای صحیح قانون کار و ضوابط حفاظت فنی - اداره بازرسی وزارت کار و امور اجتماعی تشکیل می شود . وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی مسئول برنامه ریزی - کنترل - ارزشیابی و بازرسی در زمینه بهداشت کار و درمان کارگری بوده و موظف است اقدامات لازم را در این زمینه بعمل آورد

- اشاره به نحوه ارجاع پرونده های کارگاههای متخلف به دادگاه یا دادرسی ویژه

هر گاه در حین بازرسی به تشخیص بازرس کار یا کارشناس بهداشت حرفه ای احتمال وقوع حادثه یا بروز خطر در کارگاه داده شود بازرس مکلف است مراتب را فوراً و کتباً به کارفرما و نیز به رئیس مستقیم خود اطلاع دهند . وزارت کار و امور اجتماعی و

وزارت بهداشت حسب مورد گزارش بازرسان از دادسرای عمومی محل تقاضا خواهند کرد فوراً قرار تعطیل و لاک و مهر تمام یا قسمتی از کارگاه را صادر نماید .

– آشنایی با نحوه عملیات اجرایی در زمینه پیشگیری از بیماریهای ناشی از کار، سوانح، حوادث و مسمومیت های

شغلی

بمنظور پیشگیری از بیماریهای ناشی از کار شناسایی عوامل زیان آور فیزیکی، شیمیایی، ارگونومی و روانشناسی صنعتی قابل بررسی است در خصوص عوامل فیزیکی استرسهای صدا، نور، اشعه، پرتو و گرما و سرما از حد کنترل شده زیان بار بوده و هر کدام میتواند به بیماریهای ناشی از کار منتج شود مثلاً صدای بیش از حد مجاز (بیش از ۸۵ دسی بل در مدت يك شيفت) منجر به آسیبهای شنوایی میشود . عوامل شیمیایی شامل مواد التهاب آور و محرك خفگی اور، بیهوشی آور و مخدر، سموم سیستمیک سایر مواد معلق غیر از سموم سیستمیک میباشد که در شکل گاز، بخار، دود، دمه، فیوم، اسماک، اسموک، گرد و غبار قابل طبقه بندی است.

استرسهای ارگونومی محیط کار شامل انواع آسیب های اسکلتی، عضلانی میباشد که در این زمینه نحوه صحیح نشستن، نحوه صحیح استفاده از ابزار و تطبیق با شرایط محیط کار، طراحی میز، صندلی و ابزار متناسب با ظرفیتهای فیزیکی و مشخصه های جسمانی

فرد مطرح میشود استرسهای شغلی نیز موجب اختلالات روانی میشود که با انتخاب کارگر متناسب با کار محوله و مشاوره های شغلی پیش از شروع بکار همچنین اصلاح شرایط محیط کار قابل پیشگیری است .

سوانح و مسمومیت های شغلی که به ترتیب ناشی از عمل ناایمن و شرایط غیر ایمن رخ میدهد . نوع صدمه ایجاد شده ، نوع حادثه ، علت حادثه ، محل وقوع حادثه ، عضو حادثه دیده ، تاریخ حادثه و نتیجه حادثه در فرم حوادث ثبت شده که هر کدام میتواند به آنالیز يك حادثه بپردازد. برای پیشگیری از وقوع سوانح ابتدا مقررات و ضوابط ایمنی دستگاهها تهیه و در قالب دستورالعمل در اختیار کارگران در هر قسمت گذاشته شود مثال: نحوه صحیح جوشکاری

با مقررات مربوطه می بایست در اختیار جوشکار قرار گیرد.

در بحث مسمومیت های شغلی تعریف سم ماده یا موادی هستند که دارای منشا گیاهی ، حیوانی و یا شیمیایی (معدنی یا آلی) بوده و از يك راه یاراههای خاص در مقادیر معین و معمولاً کم باعث اختلال یا توقف فعل و انفعالات حیاتی به طور موقت یا دائم میگردد.

تعریف مسمومیت : بهم خوردن تعادل فیزیولوژیک فیزیکی یا روانی موجود زنده در اثر ورود سم

انواع مسمومیت ها : حاد و مزمن قابل بررسی در محیط کار هستند.

در هر کدام از زمینه‌ها بیماریها، سوانح و حوادث تیم عملیاتی در کارخانه شامل کارشناس بهداشت حرفه‌ای، کارشناس ایمنی و پزشک طب کار میتوانند در یک گردش کار ابتدا با آنالیز شغلی سپس شناسایی استرس‌های ایستگاه کاری مورد نظر و شناسایی گروه‌های آسیب پذیر با استناد به مدارک و پرونده‌های پزشکی - بهداشتی هر فرد و نتیجه معاینات شغلی به پیشگیری از وقوع هر رخداد بپردازند. مثلاً برای پیشگیری از ایجاد کری شغلی بررسی سروصدا، ارزیابی میزان مواجهه، انجام و پس از دزیمتری میزان صدای دریافتی در طول یک شیفت کاری اندازه گرفته میشود سپس با انجام اودیومتری و بررسی میزان شنوایی هر دو گوش در آستانه‌های مختلف از فرکانس ۵۰۰ هرتز تا ۴۰۰۰ هرتز و تعیین میزان کم شنوایی، درصد معلولیت هر دو گوش و نهایتاً کری شغلی انجام میشود. براین اساس کنترل صدای محیط کار ضرورت دارد که مستلزم کنترل صدا در منبع، سیر انتقال صوت و ایزوله کردن فرد است که تحت عنوان راهکار به کارفرماها اعلام میشود.

- آشنایی با گردش کار معاینات دوره ای

منظور از انجام معاینات دوره ای در فواصل معین دستیابی به هدفهای زیر می باشد.

۱- تشخیص زودرس بیماریها و عوارض ناشی ار کار

۲- درمان به هنگام و جلوگیری از بیماریهای شغلی

۳- جلوگیری از انتقال و انتشار بیماریهای قابل انتقال

روش انجام معاینات دوره ای مانند معاینات بدنی معمولی است با این تفاوت که باید به سوابق شغلی - کار فعلی و محیط کاردی توجه بیشتر گردد.

- اشاره ای اجمالی به قوانین (مواد فصل ۴ قانون کار)

فصل ۴ قانون مربوط به حفاظت فنی و بهداشت کار می باشد که شامل ۱۱ ماده و تبصره های مربوطه می باشد که به اجمال اشاره به چند ماده میگردد:

ماده ۸۵- برای صیانت نیروی انسانی و منابع مادی کشور رعایت دستورالعملهایی که از طریق شورای عالی حفاظت فنی (جهت تامین حفاظت فنی) و وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی (جهت جلوگیری از بیماریهای حرفه ای و تامین بهداشت کاروکارگر و محیط کار) تدوین میشود، برای کلیه کارگاهها، کارفرمایان، کارگران و کارآموزان الزامی است.

ماده ۸۶- شورای عالی حفاظت فنی مسئول تهیه موازین و آئین نامه های حفاظت فنی می باشد و از اعضای ذیل تشکیل میگردد:

۱- وزیر کار و امور اجتماعی یا معاون او که رئیس شورا خواهد بود

۲- معاون وزارت صنایع

۳- معاون وزارت صنایع سنگین

۴- معاون وزارت کشاورزی

۵- معاون وزارت نفت

۶- معاون وزارت معادن و فلزات

۷- معاون وزارت جهاد سازندگی

۸- رئیس سازمان حفاظت از محیط زیست

۹- دو نفر از استادان با تجربه دانشگاه در رشته های فنی

۱۰- دو نفر از مدیران صنایع

۱۱- دو نفر از نمایندگان کارگران

۱۲- مدیر کل بازرسی کار و وزارت کار و امور اجتماعی که دبیر شورا خواهد بود

ماده ۸۷- اشخاص حقیقی که بخواهند کارگاه جدیدی احداث نمایند و یا کارگاههای موجود را توسعه

دهند مکلفند برنامه کار و نقشه های ساختمانی و طرحهای مورد نظر را از لحاظ پیش بینی در امر

حفاظت فنی و بهداشت کار برای اظهار نظر و تایید به وزارت

کار و امور اجتماعی موظف است نظرات خود را ظرف مدت یکماه اعلام نماید. بهره برداری از

کارگاههای مزبور منوط به رعایت مقررات حفاظتی و بهداشتی خواهد بود

- اشاره ای اجمالی به عوامل زیان آور محیط کار

عوامل زیان آور محیط کار به ۴ دسته عمده تقسیم می شوند

۱- عوامل فیزیکی زیان آور محیط کار (**Physical harmful agents**)

مانند صدا - ارتعاش - گرما - سرما - روشنایی - فشار - پرتوها

۲- عوامل شیمیایی زیان آور محیط کار (chemical harmful agents)

مانند مواد شیمیایی سمی که برخی بیماریها و مسمومیت‌های شغلی را سبب می‌شوند

۳- عوامل زیست شناختی زیان آور (Ergonomic harmful agents)

مانند وضعیت نامطلوب بدنی در هنگام کار - نبود تناسب جسمانی و روانی میان انسان و کار - وارد

شدن فشار بیش از حد بر روی اندامی خاص

- اشاره به کلیات روشهای اندازه گیری و نمونه برداری از عوامل زیان آور محیط کار

در بحث اندازه گیری عوامل زیان آور سنجش تراز فشار صوت با صداسنج مد نظر است که اگر

نواسانات زیادی در تراز صدا باشد از آنالیزور استفاده میشود.

در بررسی نور به منظور تعیین میزان روشنایی شدت نور قابل اندازه گیری است که این مهم بوسیله

دستگاه نورسنج انجام میشود میزان روشنایی برحسب لوکس به این دستگاه قابل اندازه گیری است در

سایر موارد مثلاً سنجش شرایط جوی محیط کار، رطوبت، دمای خشک، تر، تشعشعی بوسیله ست

امکان پذیر است که متاسفانه در اختیار نمیباشد.

در خصوص استرس های اسکلتی - عضلانی که ناشی از عوامل ارگونومیکی محیط کار است.

برای استرس های اندام های مختلف با روشهای مصوب قابل اندازه گیری است. که لازمه تهیه و

تکمیل چک لیست های مورد نظر است.

- آشنایی با کلیاتی از آئین نامه تاسیسات بهداشتی کارگاه

تاسیسات بهداشتی کارگاه شامل ساختمان و تاسیسات کارگاهی است که در ارتباط با تامین شرایط

بهداشتی محیط کار مطرح می باشند از قبیل : ساختمان کارگاه - سیستم روشنایی - تهویه - آب -

فاضلاب و زباله

- آشنایی با مفاهیم ایزو، اوسس، محیط-سلامت-بهداشت

ایزویک فدراسیون بین المللی متشکل از نهادهای ملی استاندارد است . اهمیت این استاندارد، استاندارد

کردن از پایه های علم و فناوری است که در پیشرفت صنعت و اقتصاد نقش بسزا دارد و باید در جهت

افزایش سطح کیفیت ها تلاش کرد تا با فناوری پیشرفته تولید هر محصول نائل آمد. با اجرای درست

قوانین و مقررات ، هزینه ها کاهش یافته در ضمن بواسطه ایزویک خط تولید از ابتدا در نظر گرفته

میشود.

استاندارد کردن شاخصهای تولید و خدمات و همچنین سنجش و کنترل کیفیت محصولات از جمله نکات

ایمی در برنامه توسعه است.

هدف کلی و اختصاصی بهداشت حرفه ای

هدف کلی: حفظ و ارتقاء سطح سلامت شاغلین در بعد جسمانی، روانی، اجتماعی و اقتصادی

اهداف اختصاصی:

- افزایش درصد شاغلین تحت پوشش
- افزایش درصد کارگاههای شناسایی شده
- کاهش درصد شاغلین در معرض عوامل زیان آور شیمیایی
- کاهش درصد شاغلین در معرض عوامل زیان آور ارگونومی
- کاهش نرخ حوادث در کارخانجات تحت پوشش
- افزایش موارد بیماریابی در بین شاغلین تحت پوشش معاینات دوره ای
- افزایش درصد بهسازی کارگاههای تحت پوشش بازدید
- افزایش سطح آگاهی شاغلین تحت پوشش در خصوص موازین ایمنی و اصول بهداشتی و مراقبتهای بهداشتی اولیه

- کاهش درصد عوامل زیان آور فیزیکی
- کاهش درصد عوامل زیان آور شیمیایی
- کاهش درصد عوامل زیان آور ارگونومی
- توسعه کمی کمیته های حفاظت فنی

- توسعه کمی و کیفی افزایش نظام پایش مراکز بهداشتی

- توسعه کمی و کیفی افزایش نظام پایش و ارزشیابی فعالیتهای خانه بهداشت کارگری

- توسعه کمی و کیفی افزایش نظام ارزشیابی ایستگاههای بهگر

- انجام طرح ضربت برای مناطق تجمع کارگاهی

- افزایش درصد کارگاههای بازدید اولیه

- افزایش درصد تعداد معاینات دوره ای

طرح ادغام فعالیتهای بهداشت حرفه ای در نظام شبکه های بهداشتی و درمانی کشور :

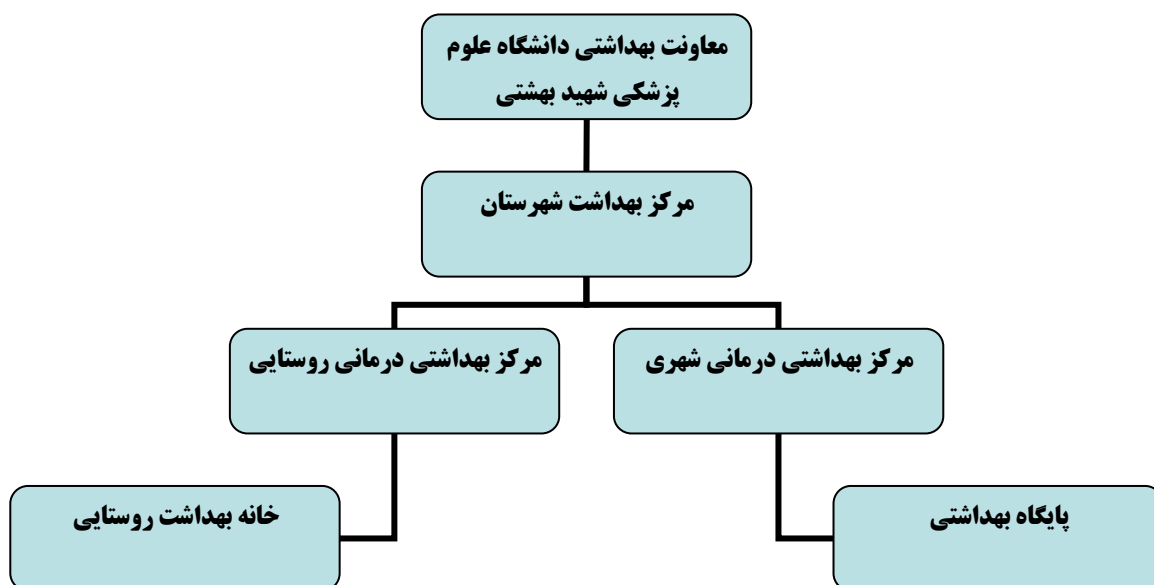
همانطور که می دانید هدف بهداشت حرفه ای تامین و ارتقاء سطح سلامت شاغلین کشور به بالاتر حد ممکن از طریق شناسایی ، ارزیابی ، کنترل عوامل زیان آور محیط کار و انجام مراقبتهای بهداشتی و درمانی شاغلین میباشد و بطور خلاصه ارائه خدماتی است که منجر به پیشگیری از بیماریها و حوادث ناشی از کار میگردد.

زیانهای ناشی از بیماری و حوادث ناشی از کار و اثرات روحی ، روانی و اجتماعی بر کسی پوشیده نیست که از یک بعد ایجاد درد و رنج در فرد بیمار یا معلول و مصدوم و خانواده وی و از بعد دیگر اثر نامطلوب آنها بر پیکر اقتصادی کشور که همانا از دست دادن نیروی مولد و کارآمد و تبدیل آن به فردی نیازمند خدمات درمانی یا معلول و سربار جامعه میباشد .

حال برماست که با اندیشیدن به تدابیر و انجام برنامه ریزیهای دقیق بتوانیم امکان دسترسی این قشر زحمتکش و آسیب پذیر را به حداقل خدمات بهداشتی فراهم آوریم .

طرح ادغام فعالیتهای بهداشت حرفه ای در شبکه های بهداشتی و درمانی کشور برای ما این امکان را فراهم می آورد که از امکانات پرسنلی و تجهیزاتی موجود در جهت تامین این هدف مهم بهره برداری نمائیم و بدیهی است با توجه به توزیع کارگاههای کشور با استفاده از توان شبکه های بهداشت و درمان میتوان حدود ۹۸ درصد کارگاهها و ۹۰٪ شاغلین کشور را از حداقل خدمات اولیه بهداشتی بهره مند نمود .

ساختار کلی :

ارائه خدمات بهداشت حرفه ای در سه قالب صورت می گیرد:

- الف : ارائه خدمات در کارگاههای روستایی با بعد ساغلین کمتر از ۵۰ نفر
- ب : ارائه خدمات در کارگاههای شهری با بعد ساغلین کمتر از ۵۰ نفر
- ج: ارائه خدمات در کارگاههای شهری و روستایی با بعد ساغلین بیش از ۵۰ نفر

الف : ارائه خدمات در کارگاههای روستایی با بعد ساغلین کمتر از ۵۰ نفر به شرح ذیل انجام می گیرد:

- پوشش کارگاههای روستایی با بعد کارکنان کمتر از ۲۰ نفر توسط بهورزان خانه بهداشت روستایی
- پوشش کارگاههای روستایی با بعد کارکنان ۲۰-۴۹ نفر توسط کاردانهای مراکز بهداشتی و درمانی روستایی

ب : ارائه خدمات در کارگاههای شهری با بعد ساغلین کمتر از ۵۰ نفر توسط کاردانهای مراکز بهداشتی و درمانی شهری انجام می پذیرد.

ج: ارائه خدمات در کارگاههای شهری و روستایی با بعد ساغلین بیش از ۵۰ نفر

- پوشش کارگاهها با بعد کارکنان ۴۹۹ - ۵۰ نفر توسط بهداشتیاری کارخانه بهداشت کارگری انجام می پذیرد.

- پوشش کارگاههایی با بعد کارکنان بیش از ۵۰۰ نفر توسط پرسنل مراکز بهداشت کار انجام می پذیرد .

لازم به توضیح است که منظور از پوشش ، بازدید از کارگاه و تهیه گزارش نواقص بهداشتی کارگاه و پیگیریهای مربوط و انجام مراقبتهای بهداشتی - درمانی بصورت همکاری در تکمیل فرم معاینات کارگری و پیگیری دستورات پزشک میباشد و در صورتی که فرد شاغل مطابق با فرم مصوب معاینات کارگری تحت معاینه پزشک قرار گیرد فرد تحت پوشش خدمات اولیه بهداشتی محسوب میگردد.

هدف کلی طرح:

حفظ و ارتقاء سطح سلامت شاغلین کشور از طریق شناسایی ، ارزیابی و کنترل عوامل زیان آور محیط کار و انجام مراقبتهای بهداشتی و درمانی شاغلین

اهداف جزئی طرح:

- گسترش فعالیتهای بهداشت حرفه ای به اقصی نقاط کشور با استفاده از سطوح مختلف ارائه دهنده خدمات در شبکه های بهداشتی و درمانی کشور
- ارتقاء سطح آگاهی نیروی کار ورده های مختلف دست اندر کار طرح نسبت به مسائل بهداشت حرفه ای
- افزایش دسترسی کارگران به خدمات اولیه بهداشتی
- کنترل و حذف عوامل زیان آور محیط کار
- شناسایی کارگران در معرض عوامل زیان آور
- شناسایی کارگران مبتلا به بیماریهای ناشی از کار

- ارائه کمکهای اولیه و فوریتهای پزشکی در هنگام وقوع حوادث ناشی از کار

استراتژی طرح:

- آموزش شاغلین و کارفرمایان منطقه در خصوص موازین بهداشت حرفه ای
- آموزش بهورزان جهت ارائه خدمات بهداشت حرفه ای به کارگاههای رستایی با بعد شاغلین کمتر
از ۲۰ نفر

- آموزش رده میانی (کاردانه‌های مراکز بهداشتی و درمانی و پزشکان) در زمینه بهداشت حرفه ای
- آموزش و مشارکت کارشناسان و کاردانه‌های بهداشت حرفه ای مراکز بهداشتی
- تجهیز مراکز بهداشتی و درمانی شهری و روستایی و مرکز بهداشت شهرستان برای ارائه خدمات
بهداشت حرفه ای

- انجام بازدید از کارگاههای منطقه و تشکیل پرونده کارگاهی برای آنها " (مطابق با چک لیست
مربوطه)

- کنترل عوامل زیان آور شناسایی شده در کارگاههای دارای پرونده بهداشتی
تشکیل پرونده پزشکی و انجام معاینات کارگری برای کلیه کارگران کارگاههای تحت پوشش برای
فرم معاینات قبل از استخدام ، ادواری و اختصاصی مصوب وزارت متبوع
فعالیتها:

بطور کلی مراحل اجرای طرح شامل :

الف : مرحله مقدماتی

- ۱- آموزش کارشناسان و کاردانه‌های بهداشت حرفه ای در ارتباط با نحوه اجرای طرح
 - ۲- آموزش رده میانی (کاردانه‌های مراکز بهداشتی درمانی ، مربیان آموزش بهورزی و پزشکان) ۳-
- آموزش بهورزان

ب : عملیات فیلدی

- ۱- بازدید از کارگاه و تشکیل پرونده بهداشتی برای آن
- ۲- انجام معاینات کارگری و پیگیری های مربوطه
- ۳- آموزش شاغلین و کارفرمایان
- ۴- پیگیری جهت رفع نواقص بهداشتی کارگاه

برنامه نظارت :

۱- بازدید بهورزان از کارگاههای تحت پوشش و ارائه گزارش به کاردان مراکز بهداشتی و درمانی روستایی

۲- انجام بازدید های منظم کاردانهای مراکز بهداشتی و درمانی روستایی از خانه بهداشت روستایی و کارگاههای تحت پوشش (بعد کارکنان ۲۰-۴۹ نفر) و مشاهده فعالیتها، تهیه و ارائه گزارش به مرکز بهداشت شهرستان

۳- بازدید کاردان مراکز بهداشتی و درمانی شهری از کارگاههای تحت پوشش " (بعد کارکنان کمتر از ۵۰ نفر و ارائه گزارش به مرکز بهداشت شهرستان

۴- نظارت مستمر کارشناس بهداشت حرفه ای مرکز بهداشت شهرستان از مراکز بهداشتی و درمانی و خانه های بهداشت روستایی و ارائه گزارش روند اجرای طرح به معاونت بهداشتی دانشگاه

۵- نظارت مستمر کارشناس بهداشت حرفه ای معاونت بهداشتی دانشگاه بر کلیه فعالیتهای مربوطه و ارائه گزارش به ستاد .

ارزیابی:

شاخصهای ارزیابی روند اجرای طرح به شرح ذیل میباشد :

۱- ۱۰۰٪ کارگاههای روستایی و ۵۰٪ کارگاههای شهری حداقل یکبار مورد بازدید قرار گرفته و دارای پرونده بهداشتی باشند و عوامل زیان آور موجود در آنها شناسایی شده باشد .

۲- ۱۰۰٪ کارگاههای روستایی حداقل ۲ بار ۵۰٪ کارگاههای شهری حداقل یکبار مورد پیگیری جهت رفع نواقص بهداشتی قرار گرفته باشند .

۳- ۱۰٪ عوامل زیان آور شناسایی شده در کارگاههای شهری و روستایی تحت کنترل قرار گیرد .

۴- ۱۰۰٪ کارگران کارگاههای تحت پوشش (شهری و روستایی) دارای پرونده پزشکی باشند و حداقل یکبار مورد معاینه پزشک برابر فرم مصوب قرار گرفته باشند .

۵- ۱۰۰٪ کارگران کارگاههای روستایی و ۵۰٪ کارگران کارگاههای شهری نسبت به عوامل زیان آور محیط کار و پیشگیری های مربوطه آگاه باشند .

۶- ۱۰۰٪ کارگران کارگاههای تحت پوشش (شهری و روستایی) به خدمات اولیه بهداشتی دسترسی یابند.

نیازهای طرح:

الف نیروی انسانی مورد نیاز:

نیروی انسانی مورد نیاز در هر رده اجرائی به شرح ذیل میباشد:

۱- اولین سطح تماس: بهورز آموزش دیده در زمینه بهداشت حرفه ای مطابق با مجموعه آموزش

بهداشت حرفه ای جهت بهورزان

۲- اولین سطح ارجاع (رده مبانی):

- مربیان آموزشگاه بهورزی آموزش دیده در زمینه بهداشت حرفه ای

- کاردان بهداشت حرفه ای یا کاردان بهداشت خانواده یا کاردان بهداشت محیط که در زمینه بهداشت

حرفه ای مطابق با عناوین دروس تعیین شده آموزش دیده اند

- پزشکان مراکز بهداشتی درمانی آموزش دیده در زمینه اهداف معاینات کارگری و نحوه تشخیص

بیماریهای ناشی از کار مطابق با عناوین دروس تعیین شده.

- کارشناس یا کاردان بهداشت حرفه ای مرکز بهداشت شهرستان که در زمینه اهداف طرح و نحوه

اجرای آن آموزش دیده اند.

ب: تجهیزات مورد نیاز:

- جهت استفاده بهینه از مراکز بهداشتی درمانی و مرکز بهداشت شهرستان در هر سطح تجهیزات

کارشناسی و آزمایشگاهی بهداشت حرفه ای در نظر گرفته شده است.

- امکانات، تدارکات و پشتیبانی: شامل چاپ، تکثیر، وسایل نقلیه، ماشین نویس و ... می باشد.

معاینات پزشکی در صنعت

معاینات پزشکی کارگران یکی از مواد مهم و از اساسی ترین برنامه های بهداشت حرفه ای

بوده و در موارد گوناگون بااهداف و انگیزه های متفاوت انجام می گیرد. منظور از معاینات

پزشکی ، تعیین میزان سلامت کارگران ، تشخیص و درمان به هنگام بیماریها ، انتخاب کارگران مناسب برای مشاغل گوناگون ، تطبیق وضع کارگر با کاری که انجام می دهد و سرانجام جلوگیری از بروز حوادث و پیش گیری از بیماریهای شغلی و غیر شغلی می باشد.

هدف از معاینات پزشکی عبارتند از :

۱- حصول اطمینان از اینکه فرد برای کار مورد نظر مناسب می باشد.

۲- جست و جوی برای اثرات احتمالی ناخوشایند کار بر سلامت فرد.

از خصوصیات بیماریهای حرفه ای آن است که اکثرا غیر قابل درمان هستند و ضمنا در شروع پیدایش علایمی ندارند و تنها از طریق معاینات می توان به وجود آنها پی برد. اما اغلب هنگامی که کارگر دچار بیماری گردیده و علایم آن ظاهر می شود، به پزشک مراجعه می نماید که در این زمان کاری بیشتر از جلوگیری از پیشرفت بیماری و محدود نمودن از کار افتادگی نمی توان انجام داد. پزشک معاینه کننده باید با نیازمندیهای جسمی و روانی و فیزیولوژیک شغل مورد نظر کاملا آشنا بوده و با توجه به هوش ، استعداد و توانایی های فرد و شناخت فن اوری صنعت ، نتایج حاصل از معاینات را ارزیابی نماید.

مهم ترین معاینات معمول در بهداشت حرفه ای عبارت اند از:

معاینات پیش از استخدام

معاینات دوره های

معاینات اختصاصی

معاینات در موقع تغییر شغل

معاینات در موقع بازگشت به کار

معاینات کارگران در زمان بیماری

معاینات معلولین و تعیین قدرت کاری آنان

معاینات پیش از استخدام: با توجه به این که انتخاب کار ، به میزان قدرت ، قابلیت ، ذوق و استعداد کارگر بستگی دارد و انتخاب مناسب تا حدودی زیاد سلامت کارگر را تامین کرده و ضمنا سبب افزایش بازده کار می گردد ، امروزه معاینات پیش از استخدام از اهمیتی بسیاربر خوردار است. تطبیق

رضایت بخش با کار ، به خصوص برای جوانانی که برای نخستین بار مشغول به کار می شوند ، فوق العاده مهم است زیرا اگر در کار اول تطبیق رضایت بخش بدست نیاوردند ، تطبیق ایشان با کار های بعدی دچار اشکال خواهد شد. مهم ترین اهداف معاینات پزشکی پیش از استخدام عبارت اند از:

۱- تعیین استعداد و قابلیت فرد برای کار مورد نظر.

۲- تشخیص بیماری ه و درمان آنها.

۳- حفظ سلامت سایر کارگران و دربرخی موارد سایر افراد جامعه.

۴- تعیین بیماریه و نواقص پیشین متقاضی و ثبت در پرونده پزشکی.

۵- کشف بیماریهای قابل سرایت کارگر و جلوگیری از انتشار آنها به ویژه در کسانی که داو طلب

کار در اماکن عمومی و فروشگاه های مواد غذایی و پوشاک می باشند.

۶- تعیین لزوم دفاعات و فاصله معاینات بعدی.

معاینات پیش از استخدام شامل مراحل زیر است:

الف) شرح حال متقاضی: شامل پیشینه فردی، بیماری های قلبی، ناراحتی های عصبی و روانی، اعتیاد و

...

ب) معاینه بدنی: شامل معاینات عمومی دستگاه های قلب و عروق، شش، اعصاب، کلیه، چشم و گوش

و...

پ) آزمایش های پراکلینیک: در برخی مواقع لازم است از داوطلب آزمایش هایی مانند آزمایش خون،

مقدار قند ادرار، آزمایش اعتیاد، پرتو نگاری از شش و ستون فقرات و الکترو کاردیو گرافی به عمل

آید.

از نظر پزشکی، داو طلبان استخدام به چهار گروه تقسیم می شوند:

۱- افرادی که دارای قدرت جسمی و روانی خوبی بوده و قادر به انجام هر کاری بدون هیچ گونه

محدودیت می باشند.

۲- افرادی که دارای عیوب کوچک، ولی قابل اصلاح هستند مانند نزدیک بینی که با عینک قابل

اصلاح است.

۳- افرادی که عیوبی مهم از نظر پزشکی دارند که قابل اصلاح نمی باشند، مانند مبتلایان به بیماری قلبی، صرع، فشار خون، دیابت و...

۴- افرادی که برای استخدام پیشنهاد نمی شوند حتی برای مدت محدود، مانند مسلولین و بیماران روانی.

معاینات دوره ای: منظور از انجام معاینات دوره ای در فواصل معین، دستیابی به هدفهای زیر می باشد:

۱- تشخیص زوردرس بیماریها و عوارض ناشی از کار.

۲- درمان به هنگام و جلوگیری از بیماریهای شغلی.

۳- توصیه برای تغییر شغل و یا محدود نمودن کار کارگران بیمار.

۴- جلوگیری از انتقال و انتشار بیماریهای قابل انتقال.

۵- پیش گیری از بروز بیماریهای حرفه ای در افرادی که کار مشابه دارند.

۶- مطالعه اثرات عوامل زیان اور محیط کاربر روی کارگران.

۷- ارزشیابی روشهای پیش گیری و ایمنی.

امام معاینات دوره ای زمانی سودمند می باشد که افراد گروه پزشکی مهارت کافی داشته باشند و دقت لازم به نتایج معاینات بالینی و آزمایشهای گوناگون گردد، زیرا گروهی از بیماریها مانند اسم و برونشیت در معاینات بالینی تشخیص داده شده و گروهی دیگر پس از انجام آزمایش هایی مانند پرتونگاری، آزمایش کامل خون و یا نوار قلب تشخیص داده می شوند.

فاصله زمانی انجام معاینات دوره ای به نوع کار، موادی که کارگر با آنها تماس دارد و سن کارگر بستگی دارد. به طور مثال، کارگران معادن غغال سنگ، هر سه تا شش ماه یک بار، کارگران ذوب فلز هر سه ماه یک بار کارگرانی که با بخارات سرب در تماس هستند، هر ۱۵ روز یک بار باید معاینه شوند. ولی اگر منظور از انجام این معاینات صرفاً بررسی سلامت کارگر می باشد این فاصله یک سال در نظر گرفته می شود. روش انجام معاینات دوره ای مانند معاینات بدنی معمولی است با این تفاوت که باید به سوابق شغلی، کار فعلی و محیط کار وی و خطرات ناشی از آن توجه گردد.

ضمناً پزشک پس از پایان معاینات بایستی فرد معاینه شده را با زبان ساده در جریان نتیجه معاینات قرار داده و راهنمایی های لازم را در مورد چگونگی انجام کار و روشهای پیش گیری بنماید .

معاینات اختصاصی :

الف) معاینات اختصاصی کارگران شاغل سخت و زیان آور : کارگرانی که در طول مدت کار خود به اقتضای شغلی در مواجهه شدید با عوامل زیان آور فیزیکی و شیمیایی می باشند ، لازم است به طور اختصاصی در فواصل معین ، که اکثراً در قانون کار کشورها تعیین گردیده ، تحت آزمایش های پزشکی قرار گیرند. این معاینات بر حسب این که کارگر در مواجهه با چه نوع ماده ای می باشد ، از نظر نوع معاینات بالینی و آزمایش ها و هم چنین ، فاصله معاینات متفاوت می باشد .

ب) معاینه پزشکی جوانان و زنان : با توجه به این که نوع کار و تماس با مواد مصرفی ر صنعت ممکن است بر رشد و اعمال فیزیولوژیک بدن اثر داشته باشد ، لذا کارگران جوان و یا زنان در صنعت بایستی تحت مراقبت های پزشکی لازم بوده و در فواصل معین تحت معاینات کامل پزشکی قرار گیرند تا این که پیش از پیدایش اثر سوء و غیر قابل برگشت اقدام به پیش گیری گردد.

پ) معاینه پزشکی مدیران : با پیدایش این عقیده که مدیران کارخانها و مؤسسات سرمایه ای مهم برای کشور بوده و اصولاً کار مدیریت ، امری پر زحمت می باشد و همین مسئله ممکن است سلامت آنها را به خطر اندازد ، لذا مسؤ ولان بهداشت حرفه ای ، در بیشتر کشورها ، به این مسئله توجه نموده و برنامه های ویژه ای در مورد حفظ سلامت مدیران تدوین نموده اند که یکی از اصول مهم آن معاینات پزشکی می باشد . چگونگی انجام این کار در بیشتر کشورها متفاوت می باشد به طور مثال در بعضی از کشورها ، مدیران جهت انجام این گونه معاینات به درمانگاههای مجهزی معرفی شده و یا در برخی دیگر ، این اختیار به مدیر داده می شود که به پزشک مورد اعتماد خود مراجعه نماید .

ت) معاینات در مقابل در خواست : این گونه معاینات معمولاً در مقابل در خواست کارفرما انجام می گیرد . به طور مثال ، ممکن است غیبت از کار در یک کارگاه بیش از سایر کارگاههای یک کارخانه بوده و کارفرما نتواند .

دلیلی جهت این مسئله پیدا کند . در این موقع است که از واحد بهداشت حرفه ای کمک خواسته و پیشنهاد انجام معاینات پزشکی مورد افراد این کارگاه را می نماید .

ث) معاینات پیش از بازنشستگی : پیش از بازنشستگی افراد ، اندازه گیری فشار خون ، قند و چربی خون ، معاینات چشم و گوش و هم چنین معاینات لازم برای کشف زودرس سرطانهای گوناگون و نظایر آن ، از اهمیتی زیاد برخوردار می باشد .

معاینات پزشکی هنگام تغییر شغل : چون در معاینات پیش از استخدام ، هر کارگر برای شغل مشخصی انتخاب و صاحبیت او تایید می شود ، در هنگام تغییر شغل لازم است یک بار دیگر برای شغل مورد نظر نیز معاینه گردد.

معاینات هنگام آغاز مجدد کار :

هر گاه به علل گوناگون ، مانند مرخصی طولانی ، ترک شغل و یا بیماری و حادثه ، کارگر مدتی زیاد از محیط کار دور باشد ، لازم است پیش از آغاز مجدد به کار ، از او معاینه به عمل آید . زیرا ممکن است در این مدت در شرایط جسمانی او با شرایط کار تغییراتی صورت گرفته باشد که کارگر برای آن کار به خصوص مناسب نباشد . به طور مثال ، کارگری که به علت بیماری سل در بیمارستان بستری و تحت درمان قرار گرفته و بهبود یافته است ، در مشاغلی که خطر تماس با گرد و غبار و یا گازهای محرک دستگاه تنفسی می باشد نباید به وسیله پزشک طب کار ، مورد تایید قرار گیرد .

معاینات کارگران در زمان بیماری :

پزشک طب کار موظف است کارگران بیمار و یا حادثه دیده را در مدت درمان و بستری تا بهبود کامل و بازگشت مجدد به کار تحت مراقبت قرار دهد .

معاینات پزشکی معلولین و تعیین قدرت کاری آنان : باتوجه به این که افراد معلول جزو اجتماع بوده و باید در رفاه کامل باشند لازم است با توجه به توانایی های آنها ، کار مناسبی برای آنها در نظر گرفته شود. در امر واگذاری کار به این افراد باید نکات زیر را رعایت نمود :

۱- معاینه دقیق به منظور ارزیابی توانایی های جسمی و روانی آنها .

۲- استفاده از وسایل گوناگون درمانی و روشهای توان بخشی به منظور ترمیم ضایعات و کاهش نقص عضو آنها .

۳- در اختیار قرار دادن وسایلی که قدرت کاری آنها را افزایش دهد .

۴- واگذاری کار جدید به معلولین ناشی از کار ، که با اندام از دست رفته نیاز نداشته باشند .

۵- تاسیس کارگاههای اختصاصی برای معلولین و ایجاد کارهای مناسب با شرایط بدنی آنها .
در پیوست ۴ یک نمونه از فرمهای معاینات پیش از استخدام و دوره ای آورده شده است .